

SLUTTNOTER OG LITTERATUR

1. VERT-modellen er utviklet på HLT i samarbeid med flere kirker, blant annet min lokale menighet gjennom 40 år, Filadelfiakirken i Oslo. Den tar utgangspunkt i min egen ph.d-avhandling og i såkalte meta-studier av ledelse (studier av ledelsesstudier) utført av Gary Yukl og andre, samt teologisk forskning.
2. Dette er selvfølgelig mer komplisert når kristne leder sammen med andre, men her trenger vi å se at bibelfortellingen også rommer felles goder som både kristne og ikke-kristne kan samarbeide om.
3. For en sammenfatning av ledelsesforskningen se Gary Yukl (2012): *Effective leadership behavior: What we know and what questions need more attention. Academy of Management Perspectives*, 26(4), 66–85 (20 sider) og *Leadership in Organizations*. Pearson Education Limited.
4. Andre litteraturtips:
 - Schwartz; Christian (1998). *Naturlig kirkevekst*. NAMU.
 - Tangen, Karl Inge (2014): Om å konseptualisere ledelse i lys av etikk og spiritualitet. *Scandinavian Journal of Leadership and Theology*, Vol. 1. No. 1 (14 sider).
 - Tangen, K. I. (2018). Leadership as participation in the hospitality of God: A reading of Luke–Acts. *Journal of Pentecostal Theology*, 27(2), 284–306 (23 sider).

Kvinnelige ledere i kirken

– NOEN TEOLOGISKE PERSPEKTIVER

I. Innledning

I pinsevekkelsens begynnelse var det mange fremtredende kvinner som tjente med forskjellige gaver. Slik som på pinsedag (Apg 2), ble Den Hellige Ånd utøst over mennesker uavhengig av kjønn, etnisk bakgrunn og sosial status. Erfaringen var at Gud kalte og utrustet både kvinner og menn til å være evangelister, misjonærer og menighetsplantere. Et eksempel er Aimee Semple McPherson (1890-1944). Hun var en av Amerikas mest kjente predikanter, pastor i megakirken Angelus Temple med 5300 sitteplasser, samt grunnlegger av pinseksamfunnet Foursquare Church.

T. B. Barratt hadde et forholdsvis radikalt syn på kvinnelige ledere. Da han etablerte Filadelfia Oslo i 1916, tillot han kvinner å sitte i menighetens ledelse. Senere åpnet han opp for kvinnelige eldste og forstandere, men han fikk ikke gjennomført dette i menigheten. Etter hans død i 1940 fikk ikke lenger kvinner lov til å delta i ledermøtene, og etter hvert som Pinsebevegelsen ble mer institusjonalisert, ble kvinner marginalisert.

Omtrent 40 år senere begynte situasjonen sakte å forandre seg. Det har vært et skifte i nyere tid i det at mange pinsevenner og pinsemenigheter i Norge ikke ser noe teologisk hinder for kvinner som eldste og hovedpastorer. Lederrådet kom med en uttalelse i 2014 om at de ønsker flere kvinnelige ledere, og kvinner opplever i større grad enn tidligere å bli oppmuntret til å ta på seg

forskjellige typer ledertjenester. Samtidig viser forskning fra Norge og Sverige at pinsebevegelsene fortsatt er ganske mannsdominerte. Det er relativt få kvinnelige hovedpastorer, styreledere og hovedtalere på forskjellige konferanser. Flere kvinnelige ledere opplever at de blir oversett, ikke tatt på alvor og ikke gitt samme mulighet som menn til å følge sitt kall og utvikle sine gaver.

Disse tendensene, sammen med utfordringen mange kvinner har med å sjonglere familie og tjeneste, ser vi også i flere andre land. Selv om forskning antyder at det i stor grad er sosiale strukturer og kirkelige kulturer som gir kvinnene et mer begrenset rom, så er også det teologiske synet på kvinnelige ledere viktig. Det å være trygg på at Bibelen gir rom for dette, gir frimodighet til å legge til rette for kvinner i alle typer ledertjenester, og for kvinner å tre inn i disse tjenestene. Flere synes å ha et uavklart forhold til dette, nye generasjoner kommer til, og vi lever i en tid der vi blir påvirket av forskjellige tradisjoner. Derfor må vi kontinuerlig jobbe med Bibelens syn på kvinnelige ledere.

Det er det teologiske grunnlaget for kvinnelige ledere i kirken som vi ønsker å adressere i denne artikkelen. Først vil vi si noe om pinsevenners syn på Bibelen og bibelfortolkning, for så å begrunne synet på kvinnelige ledere ut fra Bibelen. Deretter vil ta opp noen vanlige motargumenter og drøfte disse, før vi konkluderer.

II. Pinsevenner og Bibelen

Pinsevenner - fra begynnelsen av pinsevekkelsen i Azusa Street i 1906 og fram til i dag - har hatt et tradisjonelt syn på Bibelen som det autoritative Guds ord. I trosgrunnlaget til Pinsebevegelsen uttrykkes det slik:

Vi tror at Bibelen er Guds ufeilbarlige ord. Den er skrevet av mennesker inspirert av Den Hellige Ånd. Bibelen er øverste autoritet i tro, lære, etikk og moral.¹

Ut ifra dette bibelsynet følger det at en ansvarlig lesning av Bibelen vil kreve grundig arbeid med fortolkning. Målet bør være å finne ut hva det er bibeltekstene faktisk formidler (eksegese) – ikke lese sine egne meninger inn i tekstene (eisegese). Dermed er det relevant å studere hvordan tekster er bygd opp, ord og begreper som anvendes, samt å undersøke tekstenes historiske og litterære kontekst.

Et særpreg ved pinsevenner er vektleggingen av Apostlenes gjerninger, som blant annet læren om Åndens dåp i all hovedsak begrunnes ut ifra. Barratts motto, «fram til urkristendommen», illustrerer hvordan Apostlenes gjerninger blir normativ kirkehistorie – ikke kun kirkehistorie. Bibelens fortellinger er ikke bare historiske skildringer, de har også en undervisende hensikt. Et slikt syn på historiene i Det gamle testamentet ser vi i Paulus' brev (Rom 15,4; 1 Kor 10,11; 2 Tim 3,16-17). Pinsevenner tror at Gud vil handle i dag, og i kirkehistorien, slik som han gjorde i Apostlenes gjerninger. Bevisbyrden bør ligge hos dem som tenker annerledes.

Vi vil nå belyse spørsmålet om kvinnelige ledere i kirken ved å gjennomgå relevante

bibeltekster sett med pinsevenners øyne. Etterpå vil vi drøfte noen hovedinnvendinger.

III. Bibelen og kvinner i ledelse

Kvinner i Det gamle testamentet

I Bibelens første to kapitler leser vi om skapelsen av mennesker: «til mann og kvinne skapte han dem» (1 Mos 1,27). Begge er skapt i Guds bilde og fikk del i forvalteropdraget med samme autoritet og ansvar (1 Mos 1,26-29). Til dette oppdraget trengtes både menn og kvinner, og derfor skaper Gud «en hjelper av samme slag» (1 Mos 2,18). Det hebraiske ordet for «hjelper» (*ezer*) består av to grunnord som betyr «å være sterk» og «å befri». Ordet er brukt 21 ganger i GT, og som oftest er det brukt om Gud som befri og frelser (Sal 121,1-2). Dette viser at kvinnen ikke er skapt underdanig og mindreverdige, men er mannens likeverdige partner. Mennesker er satt til å råde over dyrene på jorden, ikke råde over hverandre. I 1 Mos 3 ser vi hvordan synden kom inn i verden, og med den syndens konsekvenser. En av konsekvensene av syndefallet er at det gode, likeverdige og gjensidige forholdet mellom menn og kvinner blir ødelagt. Menn får en tendens til å råde over kvinner; «Du skal begjære din mann, og han skal herske over deg.» (1 Mos 3,16).

I GT finnes flere eksempler på kvinnelige ledere og kvinnelige profeter. Profetenes rolle var å tale til folket på vegne av Gud, og de var ledere for lederne. De kvinnelige profetene ledet da med en stor moralsk og åndelig autoritet. Mirjam er den første kvinnen som er beskrevet som profet (2 Mos 15,20). Så finner vi Debora som var både profet og dommer (Dom 4-5). En dommer hadde en offentlig rolle som en nasjonal leder. Hulda

var også profet (2 Kong 22,14-20), og Ester og Abigajil kan også anses som profeter (Ester 1-10; 1 Sam 25,28-31). Selv om vi ikke finner kvinnelige prester i GT, så kan man anse profettjenesten som en svært viktig tjeneste, da prestene talte til Gud på vegne av folket, mens profetene talte til folket på vegne av Gud. Mange flere sterke kvinner kunne nevnes, kvinner som tjente Gud og samfunnet på forskjellige måter.

Kvinner i Det nye testamentet

I evangeliene ser vi hvordan Jesus møtte forskjellige kvinner. I både ord og handling løftet han dem opp og ga dem verdighet og frihet. Jesus snudde opp ned på flere utbredte meninger på den tiden. I fortellingen om kvinnen som hadde hatt blødninger i 12 år, så lar han seg ikke hindre av jødedommens syn på kvinner som urene når de hadde blødninger. Han blir ikke redd, eller anser seg som uren etter at kvinnen har tatt på ham, men han helbreder henne og velsigner henne (Mark 5,25-34). De jødiske rabbiene samlet mannlige disipler og lærte dem loven, noe som generelt var forbeholdt menn. Jesus hadde tolv nære mannlige disipler. Samtidig hadde han også flere kvinnelige disipler (Luk 8,1-3; 23,49; 24,10), og han tillot dem å lære og forkynde.

I historien om den samaritanske kvinnen, ser vi for det første at han bryter med det rabbinerne lærte om at man ikke skulle omgås samaritanere, samt at menn skulle være forsiktige med å omgås kvinner. Jesus ikke bare snakker med den samaritanske kvinnen, han tar imot vann fra henne, og leder henne inn i en teologisk samtale. Kvinnen får deretter være budbringer for evangeliet, og mange tok imot budskapet. Jesus innleder også en teologisk samtale med Marta

om oppstandelsen fra de døde (Joh 11,17-26). Attpåtil lar han Maria få sitte ved hans føtter og lytte til hans undervisning, i stedet for å være på kjøkkenet sammen med sin søster Marta. Det å få sitte ved noens føtter, var ensbetydende med å være disippel. Maria fikk en rolle som menn hadde i samfunnet. Jesus oppmuntrer henne, og sier at hun «har valgt den gode del, og den skal ikke tas fra henne» (Luk 10,38-42).

Flere eksempler kan nevnes; kvinnen som salvet Jesus i Betania før hans død (Mark 14,3-9), og kvinnen som Jesus helbredet på sabbaten og kalte for en «Abrahams datter» (Luk 13,10-16). I den kulturen var det menn som ble kalt «Abrahams sønner». Kvinner var enten døtre eller hustruer, til sin far eller ektemann. Josefus (37-100), en jødisk historiker som virket i tiden rett etter Jesu død, skriver at ifølge jødisk lov kunne ikke kvinner være vitner. Når Jesus lar en kvinne være det første vitnet til hans oppstandelse, så er dette helt ekstraordinært. Når Jesus i tillegg ber Maria Magdalena om å gå og fortelle om dette til hans mannlige disipler, så gjør Jesus henne også til apostel, forstått som autorisert utsending, for apostlene (Joh 20,11-18).

I Apostlenes gjerninger ser vi oppfyllelsen av Joels profeti på pinsedag (Apg 2; Joel 3). Den Hellige Ånd utøses over alle mennesker uavhengig av sosial posisjon. Sønn og døtre, gamle og unge, slaver og slavekvinner kan være salvet til å profetere med ord fra Gud. Videre leser vi om hvordan Gud anvender en rekke kvinner i urkirken. Her møter vi Priskilla, som er beskrevet som en av de første misjonærene og grunnlegger av en husmenighet (Apg 18; Rom 16,3-5; 1 Kor 16,19). Priskilla og Akvilas var misjonærer

sammen med Paulus og de hadde ansvaret for undervisningen av menigheten i Efesos. Vi ser at Priskilla oftest er nevnt før sin mann, som i denne kulturen innebar at hun ble ansett som den fremste av de to. Det at Priskilla også underviser Apollos, en mann kjent for sin intelligens og veltalenhet, viser at hun hadde stor grad av kunnskap og evner.

I Apostlenes gjerninger møter vi også Lydia (Apg 16), en velstående kvinne og fremgangsrisk forretningsleder. Etter at hun tar imot evangeliet, blir huset hennes stedet der de troende møtes i Filippi. Det at hun sørger for et sted hvor de kristne kan møtes, tilsier også en lederrolle for menigheten. En såkalt patron i antikkens Roma hadde både en pastoral og praktisk oppgave i hjemmet. Føbe kalles for dette (Rom 16,2), men det samme synes å være tilfelle for Maria (Apg 12,12-17), Nymfa (Kol 4, 15) og Priskilla (Rom 16,3-5). I Apostlenes gjerninger møter vi også de fire døtrene til Filip, som ledet gjennom profetisk tjeneste (21,8-9).

I Paulus' brev finner vi 13 hilsener til kvinner, der de fleste av dem er hans medarbeidere. Dette utgjør omtrent 20 prosent av alle hans hilsener. Flere av disse kvinnene omtales i Romerbrevet kapittel 16. Føbe er diakon i menigheten i Kenkreæ, og det vil si at hun hadde en offentlig og offisiell lederrolle i menigheten (v. 1-2). Ordet «diakon» (*diakonos*) står på gresk i hankjønnsform, og brukes av Paulus om sin egen og Apollos' tjeneste (1 Kor 3,5; 2 Kor 6,4). Tidligere nevnte Priskilla (v. 3) blir beskrevet som «medarbeider» (*synergos*), samme ord som er brukt om Urbanus (v. 9), Timoteus (v. 21), Titus (2 Kor 8,23), Epafroditus (Fil 2,25) med flere. Videre nev-

nes fire kvinner: Maria (v. 6), Tryfena, Tryfosa og Persis (v. 12) som blant annet har arbeidet hardt for Herren. Slike Herrens tjenere byder Paulus menigheten i Korint om å underordne seg (1 Kor 16,15-16). Andronikos og Junia blir også nevnt, og her skriver Paulus, helt bokstavelig, at de er «*fremragende blant apostlene*» (v. 7). Det er bred enighet blant bibelforskere at Junia er en kvinne. Andronikos og Junia kan ha vært et ektepar, og har virket som apostler. Barnabas omtales som apostel på samme måte som disse to (Apg 14,14). Johannes Khrysostomos (347–407), en av de tidlige kirkefedrene og erkebiskop i Konstantinopel, kommenterte Junia sin posisjon blant apostlene på denne måten:

*«Greet Andronicus and Junia who are outstanding among the apostles [Rom 16,7].” To be an apostle is something excellent. Yet to be “outstanding among the apostles” is a wonderful song of praise. They were outstanding on the basis of their works and virtuous actions. Indeed, how great the wisdom of this woman must have been, since she was deemed worthy of the title of apostle.»*²

Kvinnelige ledere i antikken

Det at vi finner så mange kvinnelige ledere i urkirken, er oppsiktsvekkende. Kristendommen begynte i et jødisk miljø, og gikk frem i en gresk-romersk verden der sterkt negative holdninger overfor kvinner var fremtredende. Mannen eller husfaren hadde absolutt autoritet over hele husstanden. Kvinnen skulle adlyde sin mann, og forventningen var at hun gikk fra å være underordnet sin far til sin ektemann. Samtidig fantes det unntaksvis mer selvstendige kvinner. Disse kvinnene kunne være velstående med stor rikdom, og var mindre styrt av menn både

økonomisk, politisk og seksuelt. Lukas' skrifter synes å gjøre et historisk poeng ut av at den tidlige kirken tiltrakk seg flere slike kvinner, og at de der fikk spille en større sosial rolle enn i de jødiske miljøene.

Historikere mener at kristendommen skal ha æren for at tradisjonelle romerske og jødiske holdninger til slaver og kvinner etter hvert ble undergravd. Dette på grunn av den sterke likhetstanken, som blant annet klart uttrykkes i Gal 3,28: «*Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus Jesus*». I kirken oppheves disse sosiale skillene. Paulus gir ikke en full godkjenning av datidens relasjonelle samfunnsstrukturer, på tross av at han tidvis synes å være noe pragmatisk. Kristendommen proklamerer at forskjellig etnisk bakgrunn, kjønn eller sosial posisjon ikke skal legge hindringer i veien mellom kristne, som alle deler den samme tro, og som er én i Kristus. Alle folkeslag, menn og kvinner, herrer og slaver er kalt ut (*ekklesia*) til felleskap, og burde derfor tilbe Herren sammen. Samfunnet kan tvinge hver av disse gruppene til å oppføre seg på forskjellige måter, men i kirken er alle å betrakte som brødre og søstre i Kristus.

Hos Paulus får evangeliet etiske og sosiale konsekvenser. «*Muren som skilte*» jøder og hedninger, er revet ned (Ef 2,14). Dette ser vi også når Paulus skriver om familierelasjoner, som har klare likhetstrekk med datidens hustavler. Slike tekster gav veiledning om forholdene i den antikke storfamilie (Ef 5,21-6,9 og Kol 3,18-4,1). Hos Paulus ser vi at alle familierelasjonene er bestemt av relasjonen til Kristus, og at gjensidig underordning, i tråd med det dobbelte kjærlighetsbudet, nå blir det overordnede prinsippet. Hustavlen i Efe-

serbrevet innledes derfor med ordene: «*Vær hverandre underordnet i ærefrykt for Kristus!*» (Ef 5,21). Ydmykhet, kjærlighet og tjenersinn skal prege alle relasjonene på grunn av Kristus. En husfar skal derfor ikke opptre hardhendt overfor kone, barn eller slave, på tross av at det under datidens forhold var lovlig.

Paulus korrigerer altså datidens ensidige forståelse av kvinners underordning ved å understreke en gjensidighet som forekommer «i Herren» (1 Kor 11,11-12). Vi må ikke glemme at Paulus' brev er skrevet for å gi veiledning i konkrete situasjoner i en jødisk og hellenistisk sammenheng, der mennesker levde under bestemte levekår og samfunnsstrukturer som slave, hustru, husfar, osv. Den nye statusen som slaver og kvinner fikk i kirken, var ikke direkte overførbar i et tradisjonelt romersk eller jødisk samfunn. Det er derfor ikke overraskende at NTs brev kommenterer praktiske utfordringer som oppstod i kirkelivet og i kristne familier. Forståelsen av at Guds rike manifesteres allerede nå, men ennå ikke, kan belyse dette. Gudsrikets idealer blir ikke fullt ut virkeliggjort i den nåværende verden, men kirken, som det eskatologiske gudsfolk, peker fram imot det. I sitt brev til Filemon ser vi ikke at Paulus oppfordrer til opphevelse av slaveri, men derimot at en rømt slave skal tas imot med barmhjertighet.

IV. Hovedinnvendinger: Hva med Paulus' ord i 1 Tim 2 og 1 Kor 14?

Hovedinnvendingen fra dem som mener at kvinner ikke kan forkynne eller undervise offentlig i gudstjenesten, eller være eldste eller hovedpastor, er at Paulus nekter dem dette i 1 Korinterbrev 14,33-38 og 1 Timoteusbrev 2,11-15. Sistnevnte bibeltekst vies oftest størst oppmerksomhet.

I boken, *Women in the Church*, hevder flere evangelikale teologer at Paulus ikke tillot kvinner å undervise eller utøve autoritet over menn innenfor den lokale kirken. Dette, mener de, har fortsatt relevans for kirken i dag, og gjaldt ikke bare for kirken i Efesos, som 1 Timoteusbrev antageligvis er skrevet til. Det er tre sentrale argumenter for deres syn:

1. En mest mulig presis oversettelse av det som anses som nøkkelverset, nemlig 1 Tim 2,12, sier: «Og jeg tillater ikke en kvinne [verken] å undervise eller utøve autoritet over en mann, men å være i stillhet». Det greske verbet *avthenteá* bør oversettes «utøve autoritet», og ikke «assume authority» (eller å kreve urettmessig autoritet) som i den engelske oversettelsen NIV. Setningskonstruksjonen tilsier at Paulus hverken tillater undervisning eller utøvelse av makt, altså at undervisningsrestriksjonen gjelder selv om kvinnen ikke skulle inneha en maktposisjon (e.g. pastor).
2. Vår kjennskap til den antikke verden og byen Efesos gjør det mindre sannsynlig at Paulus kommenterer en helt unik situasjon.
3. Paulus henviser til skapelsen (1 Tim 2,13-15). En tilsvarende henvisning finner vi i 1 Kor 11,1-16. Der beskriver Paulus forskjellige roller mellom menn og kvinner, noe han gjør i flere brev, blant annet i Efeserne 5,22 der det står at hustruer skal underordne seg sine menn.

V. Drøfting av motargumenter

Vi er uenige i at disse tekstene bør tolkes som at Paulus ikke (eller aldri!) tillot kvinner å undervise offentlig eller utøve autoritet over menn i kirkene, og at kirken i dag heller ikke bør tillate det. Kort sagt, så har vi både histo-

riske og litterære grunner som tilsier at Paulus faktisk hadde kvinnelige medarbeidere som utførte disse kirkelige tjenestene, samt at rettleidingene han gir om når menigheten samles, bør forstås mer situasjonsbestemt. Nedenfor vil vi gå gjennom de tre sentrale argumentene som er brukt i diskusjonen.

1. Tekst og litterær kontekst

Tekster må forstås i sin litterære sammenheng. Den umiddelbare konteksten i både 1 Tim 2 og 1 Kor 14 er at Paulus gir rettleiding om når menigheten samles, slik at det kan bli til oppbyggelse (1 Kor 14,3,5,12,26) under ordnede og fredelige forhold (1 Tim 2,8-12; 1 Kor 14,33,40). Anvisningene i de to kapitlene er som følger:

1 Timoteusbrev 2

- Det skal gjøres bønner og takksigelse for alle mennesker, inkludert konger og alle som er i høy stilling.
- Menn skal be på hvert sted med løftede hellige hender, adskilt fra sinne og konflikt.
- Kvinnene skal kle seg anstendig og pynte seg respektabelt med måtehold, ikke med hårfletninger og gull eller perler eller dyre klær.
- En kvinne skal lære i stillhet med all lydighet.

1 Korinterbrev 14

- Det bør ikke være mer enn to eller tre som taler i tungen.
- De må tale én om gangen, forutsatt at én tyder. Ellers bør de tie.
- To eller tre profeter skal tale.
- Hvis en person får en åpenbaring mens de er samlet, skal resten tie.
- Kvinnene skal tie og underordne seg. Om de vil lære noe, kan de spørre sine menn hjemme.

Dette synes å være en veiledning som er situasjonsavhengig. Er det slik at menn alltid må be med løftede hender? Kan aldri flere enn tre personer komme med budskap i tungen som tydes? Hva hvis ingen taler profetisk - Paulus befaler jo (i imperativ) at de skal la to eller tre profeter tale? Det er vanskelig å forstå alt dette som påbud om hvordan enhver menighetssamling skal organiseres. Er unntaket anvisningene om kvinner? Det virker ikke slik. Paulus kan for eksempel ikke mene at kvinner alltid skal tie, siden han tidligere i Korinterbrevet skriver om kvinner som profeterer (1 Kor 11).

Vi har ingen problemer knyttet til hvordan Paulus' uttalelser i disse tekstene bør oversettes. Samtidig er det et tolknings-spørsmål om hva nøkkelverset egentlig sier om Paulus' syn. Hva mener han med uttrykket «*jeg tillater ikke*» i 1 Tim 2, 12? Kan det han skriver forstås på en tilsvarende måte som i 1 Kor 7, hvor han gir instruksjoner om ekteskap og ugift stand? Bemerkesverdig nok, så avslutter faktisk Paulus sine anvisninger om gudstjenesten i 1 Timoteusbrev med å si at det han skriver er «troverdig» (*pistos*, 1 Tim 3, 1a). Det nøyaktig samme begrepet han anvender om sine egne «troverdige» meninger som ikke skal forveksles med «Herrens befaling» i 1 Kor 7,25.

2. Historisk kontekst

Når det gjelder den historiske konteksten, er det viktig å se til forfatteren. Paulus' liv og tjeneste blir imidlertid ofte oversett. Vi vil derfor først peke på Paulus' medarbeidere. I Apg 18,26 leser vi at Priskilla, som her nevnes før sin mann, tar Apollos til side og forklarer nøyaktig Guds vei for ham. Dette skjer i byen Efesos, før Apollos reiser

videre til Korint på deres anbefaling. Med andre ord har vi et tydelig tilfelle der en av Paulus' kvinnelige medarbeidere både underviser og opptre med kirkelig myndighet overfor en mann. Dette skjer attpåtil i de byene som mottar tekstene vi diskuterer.

I 1 Tim 3 står det at både en tilsynsman, eller på gresk «biskop» (*episkopos*), og en diakon skal være «én kvinnes mann» (v. 2 og 12). Dersom en ser vekk ifra Paulus' liv og tjeneste, kan dette forstås som at kvinner ikke kan ha disse tjenestene. Men, som vi har sett, så kalles Føbe for diakon av Paulus (Rom 16,1). Dermed kan ikke 1 Tim 3 tolkes slik at Paulus nekter kvinner å være tilsynsmenn eller diakoner. I denne sammenheng kan vi kanskje si at et av de sterkeste skriftbevis for at kvinner i prinsippet kan ha alle slags tjenester i kirken, er at Paulus omtaler Junia som en apostel (Rom 16,7).

Nå er det blitt påstått at selv om Junia var en apostel, så behøvde hun vel ikke ha en offentlig undervisningstjeneste. Problemet er at det er svært usannsynlig. Vi har ingen eksempler i NT på at apostler ikke hadde, eller var autorisert til, slike offentlige tjenester. Men, er det blitt bemerket, i så fall blir det vanskelig å forstå hvordan Paulus kan forby dette i 1 Kor 14 og 1 Tim 2. Det er helt riktig, og er i seg selv et sterkt argument mot en tolkning av Paulus' uttalelser som et generelt forbud for kvinner å undervise offentlig.

I kirkens historie kan vi se at ordinasjon av kvinner til prestetjeneste og andre sentrale embeter tok en definitivt slutt på omkring 300-tallet. Dette til tross for at kvinner altså spilte en betydelig rolle i apostolisk tid. Man tror at hovedårsaken var at kirkene i større grad tilpasset seg de gresk-romerske forhold.

dene de levde under. Senere i kirkehistorien, i det 13. og 14. århundre, kan vi se at folk har funnet det vanskelig å tro eller akseptere at Junia i det hele tatt kunne ha vært en apostel. Det fremkommer i prosessen med kopiering av gamle håndskrifter, der Junia noen ganger er blitt endret til den maskuline formen Junius, samt påstander fra omkring samme tidsperiode om at Junia egentlig var en mann. Dette har ikke støtte i de eldste håndskriftene av bibeltekstene.

Vi kan ikke slå fast, basert på vår kjennskap til den antikke verden og byen Efesos, at Paulus i 1 Timoteusbrev adresserer en helt unik situasjon i denne byen. Det kan imidlertid ikke utelukkes. Teksten i 1 Tim 2 antyder at Paulus adresserer konflikter. De kan ha vært knyttet til promotering av askese; at en ikke skulle gifte seg og få barn (v. 15), kulturell sømmelighet (v. 9) eller gnostiske idéer om at skaperverket er ondt og Eva opphøyes som kilde til kunnskap (v. 13-14). Det er et åpent spørsmål om kvinner kan ha forårsaket disse konfliktene i kirken. Vi vet i hvert fall at det i Efesos fantes fremtredende religiøse kvinner med offentlig tjeneste som prestinner i det storslåtte templet for gudinnen Artemis, regnet som et av verdens sju underverker (Apg 19).

3. Henvisninger til skapelsen

Vi er nå kommet til argumentet om at Paulus henviser til skapelsen. Spørsmålet er om menn og kvinners roller og ansvar i menigheten ligger implisitt i skapelsesordenen før syndefallet. Til det vil vi si at det heller er det motsatte som er tilfelle, slik vi har vist i redogjørelsen ovenfor. Henvisningene til skapelsen kan enkelt forstås som en begrunnelse for hvorfor Paulus enten har, eller anbefaler, en bestemt praksis når menighetene kommer sammen. Ut ifra vår kjennskap til den

antikke verden vet vi at Paulus gir konkret veiledning i en tid med sterkt negative holdninger overfor kvinner. Det kan være at han vil unngå unødvendige konflikter der jøder, proselytter og gudfryktige hedninger med inngående kjennskap til Moseloven og jødisk tradisjon var tilstede. I 1 Kor 11 ser vi at Paulus henviser til skapelsen når han tar til orde for at kvinner skal bruke hodeplagg. Den bakenforliggende årsaken til dette pålegget kan være at kvinner med utildekket hode ble oppfattet som prostituerte. Det synes å være tilsvarende kulturelle grunner for at Paulus i 1 Tim 2 henviser til skapelsen når han skriver at kvinnene skal være stille.

VI. En pentekostal tilnærming til diskusjonen

Vi mener at ulike syn i spørsmålet om kvinnelige ledere i kirken delvis kan forklares ut ifra ulik vektlegging og forståelse av såkalt narrativ og proposisjonell litteratur, altså Bibelens historiefortellinger og litteratur som brev og taler. I den nylig utgitte boken, *Skal kvinnene tie?* - og som svarer et teologisk ja på spørsmålet - konstaterer Knut Alfsvåg følgende:

«De to mest sentrale nytestamentlige tekster til spørsmålet om kvinners tjeneste i kirken nekter dem å tale (1 Kor 14,33-38) og lære (1 Tim 2,11-15).»³

Dette er vi sterkt uenige i. Hele Skriften er relevant for spørsmålet om kvinnelige ledere i kirken. Sitatet illustrerer det vi vil kalle for en typisk proposisjonell tilnærming til Bibelen, som i praksis vokter Paulus' brev over evangeliene og Apostlenes gjerninger. Vi mener at historiene om Debora, Hulda, Maria Magdalena, Lydia, Priskilla, og Junia med flere, er like sentrale til diskusjonen når vi prøver å sette sammen «*puslespillbitene*» i Bibelen.

I troen på at Gud er den samme i dag som i urkirken, vil vi særlig løfte frem hvordan Apostlenes gjerninger er en beskrivende modell for hvordan nytestamentlig kristendom bør praktiseres. 1 Kor 14 og 1 Tim 2 bør leses i lys av den. Det viktigste spørsmålet for pinsevenner har alltid vært, og er, hva Bibelen sier. Vi mener at det er et solid teologisk grunnlag for kvinnelige ledere i kirken.⁴

SLUTTNOTER OG LITTERATUR

1. «Trosgrunnlag», Pinsebevegelsen. Hentet 28. november 2019 fra <https://pinsebevegelsen.no/pinsebevegelsen/trosgrunnlag>.
2. Alistair E. McGrath, *Christian History: An Introduction*. (New York: Wiley, 2012), 12.
3. Knut Alfsvåg, «Skal kvinnene tie: En vurdering av kvinneprestdebattens klassiske argumenter», i *Skal kvinnene tie? Om ordinasjon av kvinner til preste-tjeneste*, red. Knut Alfsvåg m.fl. (Efrem, 2019), 13.
4. Et utvalg aktuell litteratur i tillegg til ovennevnte (se også Rakel Alegres artikkel):
 - Margaret E De Alminana og Lois E. Olena, red. *Women in Pentecostal and Charismatic Ministry. Informing a Dialogue on Gender, Church and Ministry*. (Boston: Brill 2016).
 - Anderson, «Pentecostal Hermeneutics. Part Two», *Assemblies of God*, hentet 16. september 2014, <http://agchurches.org/Sitefiles/Default/RSS/IValue/Resources/Holy%20Spirit/Articles/PentecostalHermeneuticsPt2.pdf>
 - Thomas Ball Barratt, *Kvinnens stilling i menigheten*, (Oslo: Korsets Seiers Forlag 1933).
 - Ingunn F. Breistein, Astri T. A. Dagrød, Anne Wenche Hellem og Reidar Salvesen, red. *Her er ikke mann eller kvinne. Om kvinnelige pastorer og ledere i evangelikale menigheter*. Oslo: Misjonsforbundet 2009.
 - Shane Clifton og Jacqueline Grey, red. *Raising Women Leaders. Perspectives on Liberating Women in Pentecostal and Charismatic Contexts*. Sydney: Australian Pentecostal Studies, 2009.
 - Gordon D. Fee, «Male and Female in the New

Creation: Galatians 3:26-29», i *Discovering Biblical Equality: Complementarity Without Hierarchy*, red. Ronald W. Pierce, Rebecca Merrill Groothuis, og Gordon D. Fee, 2. utg. (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2005), 172-85.

- Kirsti T. Gunnestad, «Kvinner i lederskap i Pinsebevegelsen i Norge: En undersøkelse av endring i synet på kvinner i eldste- og forstandertjeneste i Pinsebevegelsen i Norge» i *Pentekostale perspektiver*, red. Knut Willy Sæther og Karl Inge Tangen, (Bergen: Fagbokforlaget: 2015).
- Graig S. Keener, *Paul, Women and Wives. Marriage and Women's Ministry in the Letters of Paul*. (Peabody, Ma: Hendrickson Publishers, 1992).
- Andreas J. Köstenberger og Thomas R. Schreiner, red., *Women in the Church: An Interpretation and Application of 1 Timothy 2:9-15*, Third edition (Wheaton, Ill: Crossway, 2016).
- Wolfhart Pannenberg, *Systematic Theology, Volume 3*, overs. Geoffrey W. Bromiley (Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 1997), 389-91.
- Åse-Miriam Smidsrød, «For Such a Time as This: Gender Issues in the Twenty-First-Century Norwegian and Swedish Pentecostal Churches», *PentecoStudies*, nr.15.2, (2016), 200-220.
- Bjørg Marie S. Vrabell. «Kvinnelige eldste og forstandere? En undersøkelse av endringer i synet på kvinnelige eldste og forstandere i den norske pinsebevegelsen gjennom de siste hundre år.» Mastergradsavhandling. Det teologiske menighetsfakultetet Oslo, 2007.

De som ønsker en artikkel med noter og full referanseliste, kan ta kontakt med forfatterne og få dette tilsendt.